

2. STRATEGICKÁ ČASŤ

2.1 Rozvojová vízia subregiónu

1. Občania subregiónu žijú vo vkusne upravených domoch a v čistých obciach, plných zelene, v krásnom prírodnom prostredí, uprostred zelených lúk.
2. V obciach sú obnovené kultúrne pamiatky, v okolí sú obrobené polia a potoky majú upravené brehy
3. Každý dom má plyn, verejný vodovod a kanalizáciu
4. Všetci ľudia pracujú, niektorí z nich v novozaloženom drevospracujúcom podniku, ktorý finalizuje miestnu drevnú hmotu
5. Autobusy prevážajú občanov subregiónu do miest za prácou a žiakov do stredných a učňovských škôl v regióne, aj miestne základné školy sú plné detí
6. Rómovia sú vzdelaní a zamestnaní
7. V lesoch je plno zveri, ktorá nie je vyrušovaná využívanou cyklotrasou zo Spišskej Novej Vsi do Popradu s okruhom okolo Slovenského raja
8. V subregióne fungujú strediská CR, priehrady sú využité, funguje vidiecka turistika a doplnkové služby. V Arnutovciach prosperuje termálny aquapark s dennou návštevnosťou 2 000 osôb. Celoročne je tu mnoho domácich a zahraničných turistov, ktorí tu strávia 11 – 14 dní.

Oblasť subregiónu poskytne priestor pre:

A. kvalitný život

- zlepšovanie podmienok na kvalitný život, zábavu a uplatnenie obyvateľov všetkých vekových kategórií zvyšovaním úrovne služieb, infraštruktúry, bývania, sociálneho zázemia a ochrany prírodného prostredia.

B. rozvoj ľudských zdrojov

- subregión bude územím vzdelanosti s vyváženou ponukou študijných odborov a špecializácií a s bohatými možnosťami na trvalé vzdelávanie. Bude miestom otvorených, tolerantných a vzdelaných ľudí, ktorí sú na svoj región právom hrdí.

C. rozvoj podnikania

- budú vytvorené priaznivé prostredie na vznik nových a rozvoj existujúcich podnikateľských subjektov tým, že budú:

- dobré podmienky na nákup a predaj nehnuteľností na podnikanie
- vybudované dobré väzby a intenzívna komunikácia medzi podnikateľmi a úradmi/inštitúciami
- vybudované služby a infraštruktúra na rozvoj podnikateľských subjektov.

D. vonkajšie investície

- vytvoriť postavenie subregiónu ako významného logistického a obchodného uzla prilákaním zahraničných a domácich investícií do výroby a služieb, ktoré budú diverzifikovať miestnu hospodársku základňu a budú zdrojom nových kvalitných pracovných miest.

2.2 SWOT analýza subregiónu

Silné stránky

- subregión ako jeden z rozvojových pólov v Košickom kraji
- kvalitné životné prostredie
- subregión atraktívny pre život, bývanie a cestovný ruch
- vysoko hodnotný prírodný a kultúrno-historický potenciál k dispozícii
- dobrý prístup do subregionu (hlavný železničný ťah, zámer diaľničného privádzača, medzinárodné letisko Poprad 26 km, letisko Košice 86 km)
- tradícia v niektorých hospodárskych odvetviach (strojárstvo, lesné hospodárstvo, spracovanie dreva, potravinársky priemysel a cestovný ruch)
- silný potenciál v zdrojoch a v spracovaní drevnej hmoty
- už etablovaní silní zahraniční investori
- existencia národného parku v subregióne
- komunikačná a regionálna blízkosť Tatranského národného parku
- priaznivá územná distribúcia školských zariadení
- pomerne priaznivý demografický vývoj
- dostatok voľných pracovných síl
- rastúci počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí

Slabé stránky

- pretrvávajúce problémy reštrukturalizácie priemyslu po útlme baníctva, textilnej a nábytkárskej výroby
- nedostatok investičných zdrojov a štartovacieho kapitálu
- rastúci podiel ľudí v poproduktívnom veku
- vysoká a dlhodobá nezamestnanosť v obciach s rómskym obyvateľstvom
- vysoký podiel nezamestnaných s veľmi nízkou a žiadnou kvalifikáciou
- rastúci podiel marginalizovanej skupiny obyvateľstva
- nedostatočné uplatnenie vzdelaných ľudí – ich migrácia zo subregiónu
- zlý stav základnej technickej infraštruktúry (cesty, vodovody, kanalizácie)
- esteticky nekvalitné verejné priestranstvá a neupravené obecné priestory (čistota obcí, kvalita chodníkov, miestnych komunikácií, námestí, nekvalitná orientácia a informovanie turistov, ...)
- nedostatočné pokrytie vysokorýchlostným internetom
- neúnosný legislatívny stav pri vykonávaní vlastníckych práv na území NP Slovenský raj
- nízka úroveň služieb a infraštruktúry cestovného ruchu v NP Slovenský raj
- obmedzovanie turistických a iných aktivít CR v NP Slovenský raj
- nekoordinovanosť manažérskych a technických postupov v NP Slovenský raj
- chýbajúce pracovné príležitosti pre nižšie vzdelanostné kategórie
- chýbajúce finančné prostriedky na riešenie problematiky prestárlych občanov

Príležitosti

- potenciál pre progresívny rozvoj mesta Spišská Nová Ves ako subregionálneho centra
- revitalizácia hnedých zón
- možnosť rozvinúť sektor služieb CR pre celý subregión a príslahlé okresy
- využitie voľných pracovných síl na zveľaďovanie obcí
- výrazný potenciál v rozvoji cestovného ruchu, biopoľnohospodárstva, využitie obnoviteľných zdrojov energie a v zdrojoch niektorých nerastných surovín
- využitie geotermálnych zdrojov v Arnutovciach a v Letanovciach (relax a rekreácia pre turistov)
- moderné technológie na ťažbu a spracovanie dreva

- dobudovanie dopravnej a podnikateľskej infraštruktúry - diaľničné napojenie subregiónu (diaľničný privádzač SNV – Levoča), budovanie priemyselných zón, logistických a technologických centier a p.
- projekt celoročného rekreačného centra v Spišskej Novej Vsi (Spišský raj) a s ním spojený rozvoj sekundárnej infraštruktúry
- rozvoj pracovných a jazykových zručností s podporou finančných prostriedkov EÚ
- nasmerovanie a prispôsobenie vzdelávania aktuálnym potrebám trhu práce
- rozvoj kultúrnych aktivít a ľudových tradícií
- možnosť využitia fondov EÚ a medzinárodnej podpornej finančnej infraštruktúry

Ohrozenia

- málo obcí má vypracované kvalitné územnoplánovacie rozvojové dokumenty
- nedostatočná legislatíva v oblasti transformácie vlastníctva, čo spôsobuje pasívny postoj vlastníkov pozemkov k vysporiadaniu vlastníckych vzťahov
- obmedzené hospodárenie vlastníkov lesov v NP Slovenský raj, neriešené zo strany Štátnej ochrany prírody a krajiny a Ministerstva životného prostredia SR
- nezáujem dlhodobo nezamestnaných o prácu
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily
- nezáujem občanov o veci verejné
- odchod kvalifikovaných zamestnancov do iných regiónov a do zahraničia
- stagnácia, resp. úbytok produktívnej časti obyvateľstva
- obmedzená možnosť využitia fondov EÚ pre 4 obce subregiónu so zameraním na cestovný ruch – Dedinky, Stratená, Hnilčík a Hnilec
- silná konkurencia okolitých regiónov v boji o nenávratné zdroje z EÚ a zahraničné investície

2.3 Tematické rozvojové oblasti a strategické ciele rozvoja

Subregión NP Slovenský raj sa z pohľadu Košického kraja vyznačuje sa vysokou mierou nezamestnanosti (s výnimkou Spišskej Novej Vsi a Smižian). Osobitne veľkým problémom sa javí permanentný nárast počtu dlhodobo nezamestnaných osôb s nízkym stupňom vzdelania alebo bez vzdelania. Dôsledkom tohto faktu, ale aj paradoxne nepriaznivého demografického vývoja je znížená absorpčná schopnosť subregionálnej ekonomiky zamestnať mladých ľudí. V súlade s globálnymi trendami je územie postihnuté migráciou obyvateľstva do rozvíjajúcich sa a prosperujúcich urbanizovaných celkov v rámci Slovenska ale aj v zahraničí. Tým dochádza k pomalému a trvalému postupnému starnutiu populácie v území.

Globálny cieľ :

Zvyšovanie kvality života v subregióne Národného parku Slovenský raj a rast jeho konkurencieschopnosti prostredníctvom racionálneho a komplexného využívania lokálneho potenciálu pri rešpektovaní princípov trvaloudržateľného rozvoja.

Strategické ciele tematických oblastí

Na základe analýz vidieckeho prostredia Košického samosprávneho kraja, realizovaných v rámci Stratégie rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja (2007), informáciach o európskych trendoch rozvoja vidieka a analýzy záujmového subregiónu stanovujeme nasledovné strategické ciele v

jednotlivých tematických oblastiach, ktoré povedú k napĺňaniu globálneho cieľa Stratégie rozvoja vidieka KSK a Stratégie rozvoja vidieka subregiónu NP Slovenský raj, viď tabuľku č. 34.

Tabuľka č. 34: **Strategické ciele tematických oblastí rozvoja subregiónu**

Sektor	Strategický cieľ
Životné prostredie	Zlepšenie podmienok ochrany prírodného prostredia; vytvorenie podmienok pre zhodnotenie rozvojového potenciálu subregiónu z pohľadu CR
Osídlenie a sídla	Zlepšenie infraštruktúry bývania a občianskej infraštruktúry v podmienkach vidieckeho osídlenia
Ľudské zdroje	Zvýšenie miery zamestnanosti a kvality pracovnej sily v subregióne
Ekonomika vidieka	Zvýšenie diverzifikácie ekonomiky subregiónu prostredníctvom podpory podnikania, založeného na využití prevažne lokálnych zdrojov
Poľnohospodárstvo	Prostredníctvom ekopoľnohospodárstva prispievať k udržateľnému rozvoju vidieka
Lesné hospodárstvo	Zvýšenie konkurencieschopnosti lesného hospodárstva a udržanie kvality prírodného prostredia a krajiny
Vidiecky turizmus - cestovný ruch	Úspešné zviditeľnenie subregiónu v medzinárodnej konkurencii produktov cestovného ruchu
Obnoviteľné zdroje energie	Zníženie závislosti od dovozu primárnych energetických surovín (zemný plyn, ropa, uhlie) a rast ekonomickej prosperity a konkurencieschopnosti subregiónu

Zdroj: *Stratégia rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja, 2007*

2.4 Stanovenie špecifických cieľov a opatrení

Rozvojová oblasť: **Životné prostredie**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Zlepšenie kvality životného prostredia budovaním environmentálnej infraštruktúry	1.1 Zlepšenie kvality vôd budovaním vodohospodárskej infraštruktúry
	1.2 Zefektívnenie nakladania s odpadmi

Rozvojová oblasť: **Osídlenie a výstavba**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Vytváranie podmienok pre stabilizáciu a rozvoj vidieckeho osídlenia	1.1 Podpora udržania a rozvoja atraktivity bývania na vidieku
2. Zvyšovanie kvality života vo vidieckom priestore	2.1 Rekonštrukcie a modernizácia občianskej vybavenosti, zvyšovanie atraktívnosti verejných priestranstiev

Rozvojová oblasť: **Ľudské zdroje**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Zvýšenie zamestnateľnosti v záujmovom území	1.1 Posilnenie kapacít školstva ako nástroja pre zvyšovanie kvalifikácie znevýhodnených skupín obyvateľstva
	1.2 Zapájanie nezamestnaných zo znevýhodnených skupín do lokálneho ekonomického života
2. Zvýšenie kvalifikačnej úrovne a adaptability pracovnej sily v subregióne	2.1 Prispôsobovanie stredných škôl meniacim sa potrebám na trhu práce a miestnym špecifikám

Rozvojová oblasť: **Ekonomika vidieka**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Rozvoj a diverzifikácia hospodárskych činností, podpora zamestnanosti	1.1 Podpora spracovateľských aktivít na báze poľnohospodárskej ekovýroby a lesovýroby

2. Zlepšenie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania v subregióne	2.1 Podpora informatizácie a budovania komunikačnej infraštruktúry
	2.2 Podpora sieťovania, podnikateľských klastrov a obchodných organizácií výrobcov

Rozvojová oblasť: **Poľnohospodárstvo**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja pôdohospodárstva v subregióne	1.1 Podpora modernizácie, reštrukturalizácie a inovácie kapitálovej vybavenosti agropodnikov
	1.2 Pridávanie hodnoty pôdohospodárskym produktom – produkcia bioplodín, biopotravín

Rozvojová oblasť: **Lesné hospodárstvo**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Podpora modernizácie, inovácie a efektivity lesného hospodárstva	1.1 Podpora konkurencieschopnosti produktov a efektivity lesného hospodárstva modernizáciou a inováciou technológie a postupov
	1.2 Odborné vzdelávacie a informačné aktivity v oblasti lesníctva
2. Trvaloudržateľné využívanie lesnej pôdy	2.1 Protipožiarna a protierózna ochrana lesného pôdneho fondu
	2.2 Harmonizácia záujmov vlastníkov lesov so záujmami ochrany prírody

Rozvojová oblasť: **Vidiecky turizmus**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Kvalita regionálneho produktu na úrovni európskych štandardov	1.1 Podpora tvorby miestneho produktu vidieckeho turizmu, založeného na špecifickej miestnej kultúrnej identite a dedičstve
2. Integrovaný systém propagácie destinácií vidieckeho turizmu	2.1 Vytvorenie jednotného imidžu pre web a tlačené informačné materiály, systém ich distribúcie
	2.2 Monitoring spokojnosti klientov a propagácia pozitívnych príkladov

Rozvojová oblasť: **Obnoviteľné zdroje energie**

Špecifický cieľ	Opatrenie
1. Zvýšenie miery využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v podmienkach subregiónu	1.1 Grantové programy podpory využívania OZE z pozície SR a KSK
2. Informačný a poradenský systém o možnostiach využívania OZE v subregióne	2.1 Vybudovanie poradenskej siete v subregióne

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE**Špecifický cieľ 1: Zlepšenie kvality životného prostredia budovaním environmentálnej infraštruktúry****Opatrenie 2.1: Zlepšenie kvality vôd budovaním vodohospodárskej infraštruktúry**

Zlepšenie vodohospodárskej infraštruktúry, vybavenosti verejným vodovodom, kanalizáciou a čistením odpadových vôd predstavuje jednu z priorít subregiónu. Opatrenie zahŕňa samostatné aktivity zamerané na rekonštrukciu a budovanie vodovodov a odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd pre obce. Cieľom tohto opatrenia je rozšírenie dodávky kvalitnej pitnej vody, obmedzenie odberu z nevyhovujúcich zdrojov pitnej vody, dosiahnutie racionálneho využívania vodných zdrojov, ochrana vôd pred znečisťovaním a zlepšenie kvality povrchových vôd.

Aktivity:

- Rekonštrukcia existujúcich a zavádzanie nových technológií v priemysle s cieľom eliminácie znečisťovania vodných tokov
- Eliminácia kontaminácie povrchových a podzemných vôd vhodnými poľnohospodárskymi a lesohospodárskymi postupmi
- Realizácia projektov s cieľom zníženia vypúšťaného znečistenia do vodných tokov
- Výstavba a rekonštrukcia vodovodov a vodárenských objektov a podpora zásobovania obyvateľstva kvalitnou pitnou vodou
- Výstavba a modernizácia kanalizačnej siete a podpora napojenia obyvateľstva na kanalizáciu
- Využitie alternatívnych spôsobov čistenia odpadových vôd v menších sídlach
- Údržba a nevyhnutná výstavba vodných zdrojov vrátane akumulácie a úpravy vody

Opatrenie 2.2: Zefektívnenie nakladania s odpadmi

Zavedenie systému separovaného zberu odpadov a podpora budovania zariadení na zhodnocovanie odpadov sú hlavnými aktivitami, ktoré je žiadúce realizovať. Separovaný zber zhodnotiteľných komodít v komunálnej i výrobnjej sfére je v súčasnosti málo rozvinutý. Rovnako sa prejavuje nízka úroveň zhodnocovania biologických odpadov a ich využitia na zlepšenie kvality pôdneho fondu.

Cieľom opatrenia je znižovanie podielu na skládky ukladaného odpadu, zvyšovanie materiálového a energetického zhodnotenia odpadov, zintenzívnenie separovaného zberu tuhého komunálneho odpadu, zvyšovanie využívania separovaných zložiek komunálneho odpadu, rekultivácia nelegálnych a uzatvorených skládok odpadu. Na vyššie uvedené účely bolo v danej lokalite zriadené združenie „SEZO – Spiš, združenie obcí“.

Aktivity:

- Zavedenie účinného separovaného zberu odpadu vo všetkých obciach s čo najväčším počtom separovaných zložiek
- Podpora separovaného zberu pre rozvoj recyklácie materiálov zo zhodnotiteľných odpadov vo všetkých oblastiach vzniku odpadov
- Materiálové zhodnocovanie separátne zbieraných zložiek komunálnych odpadov
- Podpora separovaného zberu a zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov, výstavby kompostovísk vrátane technológií
- Zriadenie a rozširovanie siete zberných miest na odber nebezpečného odpadu - zriadenie zberných dvorov v obciach
- Realizácia cielej podpory a propagácie efektívneho nakladania s odpadmi
- Rekultivácia starých environmentálnych záťaží – skládok, banských odvalov
- Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov, riešenie vznikajúcich nelegálnych skládok
- Podpora znižovania produkcie odpadov u najväčších producentov
- Osveta a environmentálna výchova, orientovaná najmä na aplikáciu moderných a účinných environmentálnych technológií

OSÍDLLENIE A VÝSTAVBA

Ciele v jednotlivých problémových okruhoch v oblasti osídlenia a výstavby zamerané na stabilizáciu, obnovu a rozvoj vidieckeho osídlenia sú stanovené v súlade so Stratégiou rozvoja vidieka Košického samosprávneho kraja (2007).

Špecifický cieľ 1: Vytváranie podmienok pre stabilizáciu a rozvoj vidieckeho osídlenia

Cieľom je zachovanie životaschopnosti sídiel, stabilizácia obyvateľstva vo vidieckych obciach a udržanie vidieckeho osídlenia. Aktivity smerujú na zvýšenie záujmu o bývanie na vidieku, obnovu a rozvinutie funkcie bývania, výroby, cestovného ruchu a zabezpečenie obslužnej a technickej infraštruktúry.

Opatrenie 1.1: Podpora udržania a rozvoja atraktivity bývania na vidieku

Aktivity:

- Zaoberávanie a schvaľovanie kvalitnej územnoplánovacej dokumentácie, resp. rozvojových plánovacích podkladov
- Ponuka rozvojových plôch pre individuálne bývanie a ekonomické aktivity
- Výstavba nájomných obecných bytov
- Podpora obnovy a zvyšovania štandardu existujúceho bytového fondu
- Revitalizácia existujúcich nevyužitých budov pre bývanie, sociálne, kultúrne, zdravotnícke, výchovné účely, pre rozvoj cestovného ruchu a voľnočasových aktivít detí a mládeže
- Budovanie športových areálov
- Zavedenie káblovej televízie a internetu

Špecifický cieľ 2: Zvyšovanie kvality života vo vidieckom priestore

Cieľom je uchovanie a rozvoj potenciálu lokality NP Slovenský raj v nadväznosti na lokálne zdroje a zvýšenie propagácie regiónu ako destinácie cestovného ruchu. Zvýšenie podpory využívania týchto zdrojov povedie k diverzifikácii ekonomických činností miestnych podnikateľov a k celkovému zlepšeniu ekonomického prostredia na vidieku smerom k trvalo udržateľnému rozvoju a stabilizácii pracovných príležitostí na vidieku.

Opatrenie 2.1: Rekonštrukcia a modernizácia občianskej vybavenosti, zvyšovanie atraktívnosti verejných priestranstiev

Aktivity:

- Rekonštrukcia a modernizácia budov vo vlastníctve obce a pamiatkovo chránených budov pre poskytovanie kvalitných verejno-prospešných služieb (kultúra, zdravotníctvo, sociálna starostlivosť, vzdelávanie, cestovný ruch a pod.)
- Úprava, funkčné a estetické skvalitňovanie verejných priestorov (autobusové zastávky, altánky, prístrešky, centrá obcí, vstupy do obcí, parky, športové areály, školské areály, detské ihriská a pod.)
- Zriaďovanie obecných verejných expozícií a pamätných izieb, múzejných expozícií, múzeí v prírode, skanzenov ľudovej architektúry
- Zriaďovanie klubových priestorov pre činnosť spolkov a záujmových združení
- Rozširovanie a údržba plôch zelene a verejných parkov v obciach, obnova a výsadba pôvodných druhov drevín, vrátane ovocných, výsadba alejí, lesoparkov, zachovávanie a obnova rozptýlenej zelene
- Rekonštrukcia a obnova malých vodných plôch, tajchov

ĽUDSKÉ ZDROJE

Problematike rozvoja ľudských zdrojov sa doposiaľ v subregióne nevenovala patričná adresná pozornosť. V území absentuje aktívna politika zamestnanosti (vzdelávania a rekvalifikácie) najmä rómskeho obyvateľstva. Väčšina súčasných problémov obcí vyplýva práve z dlhodobého zanedbávania politiky zamestnanosti rómskeho etnika a podpory rozvoja podnikania najmä v odvetviach cestovného ruchu a služieb.

Strategickým cieľom v oblasti rozvoja ľudských zdrojov je „**zvýšiť kvalitu pracovnej sily v subregióne a zabezpečiť, aby tu nachádzala uplatnenie v oblastiach, pre ktoré má najlepšie predpoklady**“. Očakávanými dopadmi sú zvýšenie zamestnanosti v území, zvýšenie pridanej hodnoty, zvýšenie produktivity práce a zníženie dlhodobej nezamestnanosti napĺňaním špecifických cieľov.

Špecifický cieľ 1: Zvýšenie zamestnateľnosti v záujmovom území

Špecifickým problémom v oblasti zamestnateľnosti je vysoké zastúpenie marginalizovaných skupín medzi uchádzačmi o zamestnanie najmä z rómskej komunity, ktorí sú prakticky neuplatnitelní.

Opatrenie 1.1.: Posilnenie kapacít školstva škôl ako nástroja pre zvyšovanie zamestnateľnosti znevýhodnených skupín obyvateľstva

Cieľ sa vzťahuje na riešenie úspešnosti alebo ukončenia základného vzdelania žiakov ohrozených skupín, čím sa zvýši ich uplatniteľnosť na trhu práce. Pre riešenie je vhodné sa zapojiť so subjektami

zaoberajúcimi sa metodikou, resp. s regionálnou samosprávou, referátom krízového riadenia a komunitných projektov.

Očakávaným cieľom tohto opatrenia je zvýšiť úspešnosť absolventov základných škôl z marginalizovaných skupín, a posilniť kvalitu vzdelávania na základných školách, ktorá by dokázala lepšie identifikovať a rozvinúť schopnosti nadania žiakov, ktoré by následne mohli uplatňovať pri svojom zamestnaní na vidieku.

Aktivity:

- Aplikácia špeciálne zameraných predmetov a foriem výučby určených pre rómskych klientov
- Vytváranie partnerstiev na zefektívnenie vzdelávacieho procesu škôl s dôrazom na riešenie problémov marginalizovaných skupín
- Projekty zamerané na potlačenie prejavov rasizmu, intolerancie a segregácie v školách a pedagogických kolektívoch
- Mimoškolské aktivity detí a mládeže
- Podpora individuálnych prístupov k žiakom s cieľom identifikovať a prehĺbovať ich nadanie a rozvinúť kreativitu v myslení
- Vzdelávanie pedagógov základných škôl a projekty rómskych asistentov
- Podpora tvorby pracovných miest prostredníctvom rozvoja podnikania
- Zameranie sa na prácu s deťmi pri rómskych skupinách obyvateľov
- Zlepšenie osvety a komunikácie s marginalizovanými skupinami, aktívne zapojenie obyvateľov do riešenia situácie
- Zriaďovanie komunitných centier

Opatrenie 1.2: Zapájanie nezamestnaných zo znevýhodnených skupín do lokálneho ekonomického života

Cieľom opatrenia je zapájanie nezamestnaných občanov zo znevýhodnených skupín do ekonomického života v lokalite, podľa možnosti po absolvovaní základných škôl. Uvedená problematika bola dlhodobo poddimenzovaná. Vhodným nástrojom na znižovanie nezamestnanosti znevýhodnených skupín je rozvoj sociálneho podnikania, ktoré prostredníctvom počiatočného stimulu dokáže rozbehnúť výrobu takých produktov a služieb, ktoré by za normálnych okolností nemohli byť rozbehnuté.

Aktivity:

- Rozvoj sociálneho podnikania (semináre a informačné kampane o možnostiach sociálneho podnikania, vzdelávanie potenciálnych a existujúcich podnikateľov v oblasti sociálno-právnej, odbornej a v oblasti manažérskych zručností, priama podpora sociálneho podnikania)
- Tvorba špeciálnych pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie (práca v komunitách obcí, zveľaďovanie krajiny, výsadba stromov, zber biomasy a pod.)
- Podpora agentúr dočasného zamestnávania s dôrazom na zamestnávania občanov zo znevýhodnených skupín
- Rekvalifikačné kurzy pre znevýhodnených uchádzačov na základe analýzy potrieb obcí
- Projekty podpory odbytu výrobkov a služieb znevýhodnených skupín obyvateľstva (napr. podpora remesiel, manažment pre umelecké skupiny, organizácia regionálnych veľtrhov, propagácie miestnej výroby a folklóru)
- Projekty na zvýšenie zamestnateľnosti prostredníctvom podpory samozamestnávania
- Aktivity na zosúladenie rodinného a pracovného života a starostlivosti o malé deti
- Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunit
- Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitými vzdelávacími potrebami

Špecifický cieľ 2: Zvýšenie kvalifikovanej úrovne a adaptability pracovnej sily v subregióne

Hlavným očakávaným výsledkom tejto priority je zvýšenie zamestnanosti obyvateľov riešenej lokality, ako aj stabilizácia mladého obyvateľstva, či celkovo vyššia vzdelanosť obyvateľstva.

Opatrenie 2.1: Prispôsobovanie stredných škôl meniacim sa potrebám na trhu práce a miestnym špecifikám

Základným celoslovenským problémom ovplyvňujúcim kvalifikovanú úroveň pracovníkov je nízka miera schopnosti školského systému flexibilne reagovať na meniace sa potreby na trhu práce. Z uvedeného dôvodu je prioritou aktuálne reagovať na miestne potreby zvýšením flexibility školského systému . .

Aktivity:

- Podpora účasti zamestnávateľov v poradných orgánoch stredných odborných škôl
- Štúdie kvality vzdelávacieho procesu so zameraním na potreby vidieka
- Priama podpora vzdelávania v oblastiach, ktoré priamo súvisia s rozvojom vidieka (remeslá, vidiecky cestovný ruch, stavebníctvo, pôdohospodárstvo, potravinárstvo, ekologické lesné hospodárenie, podnikanie a pod.).
- Prispôbenie odborov stredných škôl potrebám trhu práce a modernizácia učebných osnov.
- Ďalšie vzdelávanie pedagógov vo vzťahu k potrebám na trhu práce a miestnym špecifikám.
- Podpora praxe u zamestnávateľov na vidieku,

EKONOMIKA VIDIEKA

Uvedená časť sa zameriava predovšetkým na podporu malého a stredného podnikania a rozvoj služieb. Predmetné územie sa vyznačuje nedostatočným využitím potenciálu rozvoja podnikateľských aktivít, nízkou produktivitou práce, zastúpením primárneho sektora, nedostatočným využitím sekundárneho a terciárneho sektora, nízkymi príjmami a kúpnu silou obyvateľstva, vysokým stupňom dochádzky za prácou a všeobecne nižšou mierou vzdelanosti. Vymenované faktory značne ovplyvňujú celkovú konkurencieschopnosť subregiónu.

Okrem podnikateľských schopností je potrebné zlepšiť aj situáciu v podnikateľskom prostredí, ako je technická a informačno-komunikačná infraštruktúra, zapojiť inštitúcie podporujúce podnikanie, tvorbu a zapojenie do klastrov, vzdelávacie agentúry a pod., ktoré môžu podstatne urýchliť aktivity v tomto smere. Nezanedbateľnou je aj podpora a spolupráca zo strany verejného sektora, ako tiež samosprávy – regionálnej a miestnej. Sociálna ekonomika a podnikanie je tiež formou podnikania založeného na miestnych zdrojoch, ktorá môže pôsobiť ako štartér miestneho rozvoja.

Špecifický cieľ 1: Rozvoj a diverzifikácia hospodárskych činností, podpora zamestnanosti

Opatrenie 1.1: Podpora spracovateľských aktivít na báze poľnohospodárskej ekovýroby a lesovýroby

Situácia v regionálnom poľnohospodárstve je pomerne priaznivá, výroba je trhovu orientovaná. V oblasti rastlinnej výroby sa jedná hlavne o pestovanie obilovín (pšenica, jačmeň, ovos, raž, kukurica), olejnín (repka), okopanín (zemiaky), krmovín na ornej pôde. V živočíšnej výrobe je prvovýroba orientovaná hlavne na hovädzí dobytok (mlieko, mäso), ošípané a ovce. Táto orientácia predpokladá tvorbu vyššej pridanej hodnoty používaním kvalitných osív a krmovín, hnojenia prírodnými hnojivami a maximalizáciou hygienických podmienok v agrovýrobe.

Ďalšou možnosťou zvyšovania pridanej hodnoty vidieka je finalizácia spracovania dreva v hodnotovom reťazci, remeselná výroba nábytku, výroba miestnych špecialít prípadne spracovanie iných produktov

lesovýroby (lesné plody), pestovanie okrasných rastlín a stromčekov, výroba keramiky, výroba bioenergetických produktov, rozvoj poľovníctva a rybárstva.

Ekologické poľnohospodárstvo, ako aj spracovateľské aktivity na báze lesovýroby sú technologicky náročné. Účelom opatrenia je podporiť diverzifikáciu ekonomických aktivít ako zdroja pridanej hodnoty a následne aj tvorby pracovných príležitostí a príjmov.

Lesohospodárska činnosť zohráva významnú úlohu najmä v lokalite Hnilca, Vernára, Dobšinej a Novoveskej Huty. Podnikateľská činnosť v danej oblasti zaznamenáva nedostatky vo finalizácii výroby. Stolárska výroba a drevospracujúci priemysel je zastúpený v obci Vydrník.

Špecifikom je rozvoj aktivít a služieb v oblasti rozvoja cestovného ruchu s celoročným vykrytím a ponukou produktov.

Aktivity:

- Podpora prvovýrobcov pri prechode na ekologické poľnohospodárstvo
- Podpora spracovateľov pri zavádzaní nových technológií pri výrobe, spracovaní a distribúcii alternatívnych a ekologických potravín
- Podpora spracovateľov dreva pri zavádzaní nových technológií zameraných na finalizáciu a valorizáciu dreva
- Podpora spracovateľov lesných plodov zameraných na výklenkové trhy – miestne špeciality
- Podpora miestnych produktov a priamy marketing
- Zakladanie a rozvoj malých a stredných podnikov v oblasti výroby, obchodných a iných služieb, stavebníctva a cestovného ruchu, obnoviteľných zdrojov energie, využitie odpadov ako druhotných surovín, IKT technológií a poradenstvo
- Diverzifikácia činností miestnych poľnohospodárskych rodín doplnkovou výrobou a službami v nadväznosti na poľnohospodársku a potravinársku výrobu, agroturistiku, výrobu alternatívnej energie
- Rozvoj vidieckej a horskej turistiky a jej koordinácia, cykloturistiky, rekreačného a rehabilitačného jazdeckta, vodnej turistiky, športovo – rekreačných aktivít
- Podpora samostatne hospodáriacich farmárov (bez ohľadu na zameranie ich činnosti), dôraz na podporu rodinných a ekologických fariem
- Výroba zdravých potravín s väzbou na agroturistiku a následný rozvoj služieb pre turistiku

Špecifický cieľ 2: Zlepšenie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania v subregióne

Účelom jeho opatrení je zvýšiť podiel malých a stredných podnikov na výkonoch a tvorbe pracovných miest v subregionálnej ekonomike. K napĺňaniu špecifického cieľa prispeje predovšetkým skvalitnenie technickej infraštruktúry (dopravnej, informačno-komunikačnej) a vytváranie produkčno-distribučných sietí a klastrov.

Opatrenie 2.1: Podpora informatizácie a budovania komunikačnej infraštruktúry

Účelom opatrenia je podpora informatizácie a rozvoj komunikačnej infraštruktúry ako nástroja podpory malého a stredného podnikania, rozvoja trhových mechanizmov, vytvorenie väzieb medzi podnikateľmi navzájom a verejným sektorom, vytvorenie vhodného podnikateľského prostredia. Opatrenie podporuje rozvoj a skvalitnenie podnikateľského prostredia prostredníctvom budovania komunikačných technológií a informatizácie vo verejnom sektore v prepojení na podnikateľský sektor.

Aktivity:

- Budovanie komunikačných sietí
- Internetizácia a zavádzanie a rozvoj elektronických služieb

- Informačné systémy verejnej správy
- Územné geograficko-informačné systémy
- Poradenstvo pre podnikateľov, tréningy a vzdelávanie pre začínajúcich podnikateľov
- Podpora spolupráce medzi miestnymi podnikateľmi a verejným sektorom
- Využitie programov podpory podnikania
- Vzdelávanie a certifikácia tých, ktorí poskytujú informácie
- Prepojenosť existujúcich informačných systémov a vzájomná informovanosť subjektov, ktorí s návštevníkmi prichádzajú do styku

Opatrenie 2.2: Podpora sieťovania, podnikateľských klastrov a obchodných organizácií výrobcov

Cieľom opatrenia je podporiť spoluprácu a sieťovanie medzi podnikateľskými subjektmi na vidieku za účelom efektívnejšieho a účinnejšieho umiestnenia produkcie na trhu, ako aj rozvoja tvorby produktov. Opatrenie podporí vytváranie sietí (horizontálnych aj vertikálnych) medzi podnikateľmi za účelom skvalitnenia, zefektívnenia výroby, ako aj za účelom lepšieho marketingu produktov a služieb, a to vo všetkých sektoroch – primárnom, sekundárnom a terciárnom, ale aj naprieč nimi.

Aktivity:

- Vytváranie sietí podnikateľov pre zabezpečenie výrobných reťazcov
- Spolupráca a aktivity horizontálnych sietí podnikateľov, založených pre podporu trhu
- Tvorba a aktivity klastrov malých a stredných podnikateľov
- Aktivity smerujúce k podpore odbytu výrobných organizácií.

POLNOHOSPODÁRSTVO

Špecifický cieľ 1: Zabezpečenie trvaloudržateľného rozvoja pôdohospodárstva v subregióne

Pre udržanie konkurencieschopnosti v agrosektore je nevyhnutné investovať do rekonštrukcií ustajňovacích kapacít, moderných technológií a nákupu novej vysokovýkonnej techniky, výrobných a spracovateľských kapacít biomasy, agroturistických zariadení, priamo súvisiacich s rozvojom cestovného ruchu. Nevyhnutné sú aj investície do ochrany životného prostredia a environmentálnych technológií, čo úzko súvisí s trvalo udržateľným rozvojom poľnohospodárstva.

Opatrenie 1.1: Podpora modernizácie, reštrukturalizácie a inovácie kapitálovej vybavenosti agropodnikov

Technologická vybavenosť agropodnikov výrazne zaostáva za podnikmi západného Slovenska, čo spôsobuje nižšiu výkonnosť a kvalitu produkcie lokálneho agrosektoru. Dôsledkom je nedostatočná ekonomická výkonnosť podnikov, nižšia kvalita produkcie, vysoké výrobné náklady, zhoršujúca sa ekonomika, slabá odolnosť voči silnejúcej konkurencii a v neposlednom rade aj nepriaznivý vplyv na životné prostredie.

Aktivity:

- Investície do výrobných zariadení (hospodárske budovy, skladovacie kapacity, stroje a zariadenia)
- Investície na dobudovanie zariadení na uskladnenie a spracovanie exkrementov

- Investície do zariadení na spracovanie biomasy na energetické účely, výrobu biopalív a bioplynu
- Diverzifikácia prvovýrobcov v oblasti spracovania poľnohospodárskych komodít
- Rozvoj podnikateľských aktivít poľnohospodárov vo väzbe na cestovný ruch
- Zavádzanie nenáročných environmentálnych technológií v poľnohospodárstve
- Podpora produkcie ekologicky čistých značkových bioproduktov
- Využitie kapacít poľnohospodárskych subjektov pre poskytovanie služieb
- Revitalizácia poľnohospodárskych areálov

Opatrenie 1.2: Pridávanie hodnoty poľnohospodárskym produktom – produkcia bioplodín, biopotravín

Opatrenie vychádza z nevyhnutnosti posilniť tento sektor priamo nadväzujúci na prvovýrobcov tak dodatočnými vkladmi do technológií, ako aj rekonštrukciami prevádzkových budov a vybavením modernou technikou. Účelom opatrenia je prispieť k posilneniu potravinárskych produktov na domácich i zahraničných trhoch a uľahčiť zavedenie štandardov kvality EÚ. Investície by mali viesť ku zvýšeniu konkurencieschopnosti výrobkov na trhoch EÚ.

Aktivity:

- Investície do výrobných zariadení (hospodárske budovy, skladovacie kapacity, stroje a zariadenia)
- Investície do nových potravinárskych technológií
- Zriaďovanie a modernizácia technológií spracovania mäsa a mlieka – Smižany, Spišská Nová Ves

LESNÉ HOSPODÁRSTVO

Špecifický cieľ 1: Podpora modernizácie, inovácie a efektivity lesníckeho sektora

Opatrenia zamerané na napĺňanie tohto špecifického cieľa by mali zabezpečiť zvýšenie ekonomickej hodnoty lesov, zvýšenie diverzifikácie produkcie a posilnenie trhových príležitostí, zlepšenie primárneho spracovania produktov lesného hospodárstva. K rastu konkurencieschopnosti v odvetví, ako aj k zavádzaniu inovácií, patrí kvalifikovaná pracovná sila, nevyhnutným predpokladom je preto prehĺbovanie vedomostí a zvyšovanie odborného prehľadu v oblasti lesníctva.

Opatrenie 1.1: Podpora konkurencieschopnosti produktov a efektivity lesného hospodárstva modernizáciou a inováciou technológií a postupov

Cieľom opatrenia je zlepšiť primárne spracovanie produktov lesného hospodárstva podporou zlepšenia efektivity, spracovania obnoviteľných zdrojov energie, podporou nových technológií a využitia nových trhov. Tento cieľ je možné dosiahnuť zavádzaním výroby nových produktov a technológií, zlepšovaním kvality výrobkov, dosiahnutím kvalitatívnych a hygienických štandardov EÚ, podporou marketingu a novými odbytovými trhmi, zavádzaním a rozšírením informačných a komunikačných technológií a podporou spracovania obnoviteľných zdrojov energie.

Aktivity:

- Obstaranie, rekonštrukcia a modernizácia strojov a technológií na prvotné spracovanie surového dreva (pridružená drevárska prvovýroba)
- Spracovanie nedrevných lesných produktov (napr. zariadenia na sušenie lesných bylín, zariadenia na pozberové spracovanie lesných plodov a pod.)
- Spracovanie obnoviteľných zdrojov energie

Opatrenie 1.2: Odborné vzdelávanie a informačné aktivity v oblasti lesníctva

Opatrenie sa zameriava na technické a ekonomické vzdelávanie, zahrňujúc nové informačné technológie, nové poznatky z oblasti kvality výrobkov, výsledky výskumu a trvalo udržateľný manažment prírodných zdrojov s dodržiavaním a uplatňovaním výrobných postupov, ktoré sú v súlade s ochranou a udrжанím prírodnej krajiny.

Aktivity:

- Podpora všetkých foriem vzdelávania pre vlastníkov, obhospodarovateľov lesných pozemkov a pre poskytovateľov služieb v lesníctve
- Výmenné informačné stáže a návštevy
- Konzultácie a poradenstvo
- Konferencie a semináre
- Televízne a rozhlasové kampane, tlačené publikácie, webové portály, putovné aktivity k cieľovým skupinám

Špecifický cieľ 2: Trvaloudržateľné využívanie lesnej pôdy

Opatrenia tohto špecifického cieľa sa zameriavajú na posilnenie biodiverzity krajiny, zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie, zlepšenie biodiverzity lesov, obnovu produkčného potenciálu v lesoch poškodených prírodnými pohromami a požiarimi a na zavádzanie preventívnych opatrení.

Opatrenie 2.1: Protipožiarna a protierózna ochrana lesného pôdneho fondu

Aplikáciou opatrení, zameraných na protipožiarnu a protieróznu ochranu lesa, podporíme skvalitňovanie prírodného prostredia v NP Slovenský raj, stabilizáciu lesného hospodárenia a znížime náklady na kalamitné aktivity. Cieľom opatrenia je posilnenie biodiverzity krajiny stabilizáciou zalesnených plôch, prispôbených miestnym podmienkam.

Aktivity:

- Zalesnenie rizikových lesných plôch listnatými drevinami s hlbším koreňovým systémom
- Výstavba, prestavba a rekonštrukcia lesných ciest v rámci protipožiarnych a ozdravných opatrení
- Výstavba, rekonštrukcia, opravy a údržba protipožiarnych nádrží
- Budovanie protipožiarnych pásov a priesekov, ich čistenie a údržba
- Podpora modernizácie protipožiarnych horskej techniky

Opatrenie 2.2: Harmonizácia záujmov vlastníkov lesov so záujmami ochrany prírody

Vzťahy vlastníkov lesov a orgánov ochrany prírody v NP Slovenský raj sú negatívne zaťažované najmä nejasnými koncepčnými otázkami vzťahov ochrany prírody a vlastníkov lesov, nakoľko väčšina lesov Slovenského raja je súčasťou osobitne chráneného územia. I keď v poslednom čase došlo k veľmi pozitívnym výsledkom najmä pri vzájomnej komunikácii pri hľadaní novej koncepcie ochrany prírody s vlastníkmi lesov, stále zostáva celý rad problémov otvorených. V radoch vlastníkov lesov vznikajú obavy, aby vplyvom masívneho tlaku niektorých mimovládnych organizácií nedošlo k zvráteniu pozitívneho trendu v práci Ministerstva životného prostredia SR, od ktorého sa očakáva prijatie takej koncepcie ochrany prírody na Slovensku, ktorá bude plne v súlade ústavnými právami občanov a tiež s aktuálnymi európskymi trendmi.

Aktivity:

- Podpora legislatívnych úprav, týkajúcich sa zlepšenia podmienok uplatňovania vlastníckych práv v neštátnych lesoch

- Podpora zabezpečenia ekonomických, sociálnych a kultúrnych potrieb miestneho obyvateľstva pri ochrane prírody v súlade s nariadeniami Rady EÚ
- Zabezpečiť, aby chránené územia boli vyhlasované na pozemkoch vo vlastníctve štátu
- Podpora nápravy chýb, ktoré vznikli pri vyhlasovaní siete chránených území Natura 2000, odstrániť neodôvodnené zvyšovanie stupňov ochrany prírody v nich.

VIDIECKY TURIZMUS

Subregión NP Slovenský raj kraj má svojím kvalitným prírodným prostredím vynikajúce predpoklady pre úspešný rozvoj vidieckeho turizmu, čo je jedinečná komparatívna výhoda oproti ostatným subregiónom kraja.

Za východiskové silné stránky tejto oblasti považujeme: silnú kultúrnu identitu – a to nielen v izolovaných obciach či územiach, otvorenosť, priateľskosť, toleranciu k inakosti; vybudované inštitucionálne zázemie pre komunitne orientované formy rozvoja, rozvinutý mimovládny sektor a existenciu dobrých príkladov verejno-súkromných partnerstiev zameraných na rozvoj turizmu. Za nevýhodu považujeme nedostatok sebavedomia a zručností vidieckeho obyvateľstva v oblasti poskytovania služieb, čo sa však dá prekonať vhodne nastavenou spolupracou a výmenou skúseností so zahraničnými regiónmi a predovšetkým sústredeným rozvojom ľudských zdrojov. Ďalšou nevýhodou je nízka kvalita až absencia ponuky produktov vidieckeho turizmu, nedostatočná propagácia a spolupráca na mikroregionálnej úrovni. Jedným zo strategických cieľov pre všestranný a dlhodobý udržateľný rozvoj územia je dosiahnutie úspechu v medzinárodnej konkurencii produktov cestovného ruchu. Pre dosiahnutie tohto cieľa bude kľúčovým faktorom:

- dôsledné rešpektovanie únosnosti aktivít cestovného ruchu a ochrany prírody a krajiny
- jasná deliaca čiara medzi destináciami zameranými na masové formy cestovného ruchu a tými, ktoré svoju budúcnosť spoja s komunitne orientovaným vidieckym turizmom

Špecifický cieľ 1: Kvalita regionálneho produktu na úrovni európskych štandardov

Opatrenie 1.1: Podpora tvorby regionálneho produktu vidieckeho turizmu v pilotných územiach

Aktivity:

- Investičné aktivity do infraštruktúry vidieckeho turizmu
- Investičné aktivity zamerané na estetizáciu vidieckeho prostredia, zachovávanie prvkov tradičnej architektúry a miestnej kultúry
- Budovanie kvalitného značenia cyklotrás a trás pešej turistiky
- Budovanie informačných centier
- Vytvorenie a inštalácia informačných tabúl
- Zriadenie odpočívadiel pre turistov a osadenie bezpečnostných stojanov pre bicykle v turisticky exponovaných lokalitách
- Zabezpečenie údržby cyklistických a turistických ciest
- Udržovanie kultúrnych tradícií
- Rozvoj siete drobných služieb pre turistov
- Vytvorenie informačnej cyklomapy a prezentácia cykloturistiky na webe a v médiách

Špecifický cieľ 2: Integrovaný systém propagácie destinácií vidieckeho turizmu

Opatrenie 2.1: Vytvorenie jednotného imidžu pre web a tlačené informačné materiály, systém ich distribúcie

Imidž regiónu by mal byť postavený na priateľskosti, spolupráci, identite špeciálnych miest a kvalite vzťahov a prostredia s dôrazom na hodnoty chránených území a udržateľnosť vidieckych spoločenstiev.

Aktivity:

- Tvorba manuálu publicity, ktorý stanoví presné parametre propagačných a informačných turistických materiálov v kraji a systém ich distribúcie
- Spoločná propagácia a imidž: oddych od hektického mestského života

Odporúčame využiť verejno-súkromné partnerstvá na dlhodobé financovanie regionálnych propagačných materiálov. Zahnúť do systému prípravy jednotného imidžu aj školy v predmetnom území. Zahnúť aktivity propagácie vidieka do ich vzdelávacieho systému a rozvoja ľudských zdrojov.

Opatrenie 2.2: Monitoring spokojnosti klientov a propagácia pozitívnych príkladov

Aktivity:

- Zaviesť systém dotazníkov pre zisťovanie kvality poskytovaných služieb a regionálneho produktu s prepojením na značku kvality subregionálneho turizmu
- Prostredníctvom národných, regionálnych a lokálnych médií systematicky vyzdvihovať pozitívne príklady spokojnosti klienta so službou a subregionálnym produktom vidieckeho turizmu v NP Slovenský raj

OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE

Energetické zdroje na báze obnoviteľných energií (okrem vodných elektrární) tvoria zatiaľ v energetickej bilancii subregiónu zanedbateľný podiel. Svetový trend jednoznačne smeruje k intenzívnejšiemu využívaniu týchto čistých energií, preto ich vyššie využívanie je zakotvené medzi strategické ciele energetickej politiky Košického kraja a SR. Na území subregiónu sa prejavuje závislosť od dovozu elektrickej energie a fosílnych palív (uhlie, zemný plyn, nafta). V sektore tepelnej energetiky je situácia priaznivejšia, pretože výrazný podiel subjektov a domácností je v dodávkach tepla nezávislá od externého prostredia (spaľovanie odpadovej dendromasy). Napriek tomu je však veľmi nízka úroveň využívania obnoviteľných zdrojov energie (cca do 2,5 % - 0,8%). Využívanie OZE, a to predovšetkým biomasy, predstavuje nezanedbateľný potenciál pre ekonomický rast najmä marginalizovaného vidieka, rast zamestnancov a rozvoj malého a stredného podnikania.

Špecifický cieľ 1: Zvýšenie miery využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v podmienkach subregiónu

Aj napriek tomu, že poľnohospodárska politika hľadá ďalšie riešenia nepotravinárskej produkcie a jej využitia zavedením netradičných energetických plodín, tento rozvojový smer v predmetnom subregióne nepovažujeme za určujúci. Táto cesta tu totiž spôsobí nárast nepotravinárskeho využitia pôdy, čo povedie k nárastu potravinovej závislosti od externého prostredia. Jedinou udržateľnou možnosťou produkcie biomasy je pestovanie energetických plodín na ostatných plochách a pozemkoch, ktoré vznikli po odlesnení náletových plôch.

Podmienky subregiónu poskytujú predpoklady pre uplatnenie iných obnoviteľných zdrojov energie:

- solárnej energie (teplovodné kolektory a fotovoltaické články)
- energie prostredia (tepelné čerpadlá)
- vodnej energie

Masovému rozšíreniu využívania OZE však bránia pomerne vysoké investičné náklady a absentujúca podpora zo strany štátu.

Opatrenie 1.1: Grantové programy podpory využívania OZE z pozície SR a KSK

Aktivity:

- Legislatívne zmeny v oblasti štátnej podpory využívania OZE pre FO
- Zjednodušenie prístupu žiadateľov o nenávratnú pomoc z EÚ, určenú na rozvoj OZE
- Zvýhodnené bankové úvery poskytované na využívanie OZE
- Spracovanie štúdie uskutočniteľnosti využívania obnoviteľných zdrojov energie v subregióne s identifikáciou nosných projektových zámerov

Špecifický cieľ 2: Informačný a poradenský systém o možnostiach využívania OZE v subregióne

Opatrenie č. 1.2: Vybudovanie poradenskej siete v subregióne

Aktivity:

- Účasť a spolupráca pri organizovaní odborných seminárov o možnostiach energetického využívania biomasy a s tým súvisiacich podporných programoch EÚ
- Informačné kampane pre odbornú i laickú verejnosť vo všetkých dostupných médiách
- Kreácia stabilnej poradenskej siete pri orgánoch samosprávy (OcÚ, pracoviská VÚC), odborných školách, štátnych orgánoch, regionálnych agentúrach, ... (OÚ ŽP, OÚ, SPPK, BIC, RPIC, TIC, ...)
- Podpora vzniku subregionálnej agentúry energetickej efektívnosti v SNV ako informačno-poradnej inštitúcie, poskytujúcej služby širokej verejnosti

2.5 Projektové zámery vo väzbe na ciele Stratégie

Rozvojová oblasť	Špecifický cieľ	Projektový zámer	Obec
Životné prostredie	1.1	Zásobovanie rómskych osád vodou	Subregión NP Slovenský raj
		Výstavba a dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry v Dobšinej	Dobšiná
		Výstavba a dobudovanie vodohospodárskej infraštruktúry v subregióne	Subregión NP Slovenský raj
	1.2	Plynofikácia kotolne múzea v Smižanoch	Smižany
Osídlenie a výstavba	2.1	Zóna RELAX, zóna zdravia, oddychu a rekreácie	Spišská Nová Ves
	2.2	Roztoky - infraštruktúra v častiach Banská kolónia a Domky	Hnilčík
		Vybavenie infraštruktúrou ostatných stredísk Mlynok	Mlynky
		Výstavba JV-obchvatu mesta	Spišská Nová Ves
		Rekonštrukcia cesty II/535 v úseku Mlynky - križovatka Hnilec	Mlynky, Spišská Nová Ves
		Komplexná obnova interiéru ev. a v. kostola v Dobšinej vrátane reštaurovania novoobjavených malieb	Dobšiná
Rekonštrukcia verejných priestorov a miestnych komunikácií	Subregión NP Slovenský raj		
Ľudské zdroje	3.1	Rekvalifikácia 140 nezamest. rómskych občanov a ich zapojenie do výstavby 100 soc. bytov	Dobšiná, Brzotín, Rejdová, Roštár, Čučma, Krásn.P.
Ekonomika vidieka	4.1	Podpora vytvárania podnikateľských príležitostí - živnostenský inštitút	Spišská Nová Ves
		Remeselný areál (obchodno-výrobný areál)	Spišská Nová Ves
		Výroba a dodávka prefabrikovaných nízkoenergetických domov	Spišská Nová Ves
		Priemyselný park pre ľahký priemysel	Smižany
	4.2	Reštrukturalizácia a obnova priemyselného areálu IMBIZ	Spišská Nová Ves

Vidiecky turizmus	7.1	Spišský raj - letné a zimné športovo-rekreačné centrum (Dorchester G.)	Spišská Nová Ves
		Mlynky rehabilitačné centrum	Mlynky
		Lyžiarsky areál Kruhová	Mlynky
		Mlynky - Biele Vody - vybudovanie lyžiarskeho strediska	Mlynky
		Rekreačné stredisko Hnilčik: Bindt, Cechy a Štolvek	Hnilčik
		Horný a Dolný Hnilčik - budovanie turistickej infraštruktúry	Hnilčik
		Lyžiarsky areál Mraznica, Hnilčik	Hnilčik
		Mlynky - vybudovanie turistickej infraštruktúry	Mlynky
		Penzión REAL - obec Betlanovce	Betlanovce
		RE-FIT-centrum, vybudovanie a dotvorenie komplexu zariadení pre oddych, informačné a zákl. služby CR	Smižany
		Smižany - budovanie turistickej infraštruktúry	Smižany
		Prostredný Hámor, rekreačná a športová vybavenosť	Mlynky
		Turistická infraštruktúra - mikroregión Smižany - Spišské Tomášovce	Smižany, Spišské Tomášovce
		Informačný a rezervačný systém SPIŠ región - II. etapa	Subregión NP Slovenský raj
		Rekreačné stredisko MIDO	Spišská Nová Ves
		Vybudovanie cyklotrasy (Spišská Nová Ves) Smižany - Spišské Tomášovce - Hrabušice	Subregión NP Slovenský raj
		Informačné centrum IMKA (Informácie, Múzeum, Káva)	Spišská Nová Ves
		Rozšírenie chovu rýb (Rybníky Dobšiná), stravovacie a ubytovacie kapacity	Dobšiná
		Horský penzión - VILMA	Dobšiná
	Prestavba hotela Poniklec	Spišské Tomášovce	
Dobudovanie centra agroturistiky Spišské Tomášovce	Spišské Tomášovce		
7.2	Multimediálne propagačné CD resp. DVD ako súčasť vstupenky do NP Slovenský raj	Subregión NP Slovenský raj	

Obnoviteľné zdroje energie	8.1	Využitie geotermálnej energie vrtov	Arnutovce, Letanovce
		Zvýšenie dostupnosti alternatívnych obnoviteľných druhov energie pre malých a stredných odberateľov	Subregión NP Slovenský raj
		Rekonštrukcia a ekologizácia tepelného hospodárstva priemyselného areálu IMBIZ	Spišská Nová Ves
	8.2	Kreácia Agentúry energetickej efektívnosti a OZE	Subregión NP Slovenský raj

2.6 Návrh systému implementácie predmetnej Stratégie

Systém implementácie Stratégie rozvoja vidieka pozostáva z nasledovných činností:

- Riadenie Stratégie
- Implementácia priorít a opatrení
- Monitorovanie a hodnotenie

1 Inštitucionálne zabezpečenie riadenia Stratégie

Riadenie Stratégie zabezpečujú:

- členovia Mikroregiónu (MR) Slovenský raj – starostovia obcí, poslanci obecných zastupiteľstiev, členovia jednotlivých obecných komisií, z pohľadu ekonomiky vidieka hlavne komisia regionálneho rozvoja, komisia cestovného ruchu, finančná komisia, sociálna komisia
- Úrad Košického samosprávneho kraja a jeho odbor regionálneho rozvoja

Stratégia bude implemetovaná v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi na úrovni kraja, napríklad:

- Spišská regionálna rozvojová agentúra Spišská Nová Ves (SRRA)
- Partnerstvá sociálnej inklúzie
- ZMO Spiš, ostatné obce a mestá
- ostatné sieťové inštitúcie pôsobiace na vidieku, napr. Vidiecky parlament Východ, Zväz poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností, Združenie vlastníkov pôdy a agropodnikateľov a ďalšie záujmové združenia, ktoré majú súvis s navrhovanými opatreniami
- mimovládne organizácie, verejné a súkromné poradenské agentúry so skúsenosťami, odbornosťou v oblasti rozvoja vidieka (napr. Ľudia a voda, Sosna a pod., SAŽP, BIC, RPIC, CPK a pod) .

Stratégia bude Zastupiteľstvom Košického samosprávneho kraja zobraaná na vedomie, na manažmente sa spolupodieľa (okrem MR a SRRA) aj Úrad Košického samosprávneho kraja, odbor regionálneho rozvoja.

Riadenie Stratégie spočíva v nasledovných činnostiach:

- Koordinácia spracovania Stratégie;
- Vypracovanie manuálov k implementácii Stratégie;
- Zabezpečenie finančného pokrytia implementácie Stratégie;
- Usmerňovanie a kontrola činnosti implementačnej agentúry Stratégie;
- Zabezpečenie technickej stránky monitorovania implementácie Stratégie;
- Zabezpečenie nezávislého hodnotenia Stratégie;
- Publicita a informovanosť o Stratégii;
- Vytvorenie informačného systému implementácie potrebného pre finančné riadenie Stratégie,
- Archivácia relevantných dokumentov.

2 Inštitucionálne zabezpečenie plnenia špecifických cieľov a implementácie opatrení Stratégie

Implementáciu Stratégie rozvoja vidieka subregiónu zabezpečuje Spišská regionálna rozvojová agentúra Spišská Nová Ves (SRRA). V prípade existencie vlastných finančných nástrojov MR pre implementáciu Stratégie SRRA môže fungovať aj ako platobná jednotka.

3 Inštitucionálne zabezpečenie monitorovania a hodnotenia

Monitorovanie implementácie Stratégie zabezpečuje odbor regionálneho rozvoja ÚKSK v súčinnosti s MR Slovenský raj.

Úlohy monitorovania:

- Dozerať nad plnením cieľov Stratégie;
- Monitorovať implementáciu Stratégie podľa definovaných indikátorov výstupov, výsledkov a dopadov;
- Navrhovať a predkladať MR Slovenský raj zmeny v obsahu Stratégie (špecifické ciele, opatrenia) v prípade, že definované špecifické ciele a opatrenia prestali byť relevantné pre rozvoj vidieka v kraji;
- Zabezpečiť súčinnosť a komunikáciu s nezávislým hodnotiteľom Stratégie;

Hodnotenie Stratégie je zabezpečené nezávislým hodnotiteľom vybraným na základe verejného obstarávania (jednotlivec alebo spoločnosť), ktorý zhodnotí výsledky a dopady Stratégie na vidiek KSK a jeho sociálno-ekonomický rozvoj. Hodnotenie sa zabezpečí dvakrát – strednodobé a záverečné hodnotenie. Úlohou hodnotiteľa je na základe stanovených indikátorov hodnotenia, cieľových rovín a skutočnosti zodpovedať hodnotiace otázky a zistiť, či plánovaná intervencia splnila očakávané ciele.

2.7 Návrh monitorovacieho rámca

Návrh kľúčových indikátorov na monitorovanie kvality života v subregióne NP Slovenský raj

Oblasť	Názov ukazovateľa	Jednotka
Životné prostredie	Podiel obyvateľov pripojených k rozvodom pitnej vody	%
	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu s čistiarňou odpadových vôd	%
	Podiel obyvateľov zapojených do systému separácie komunálneho odpadu	%
	Podiel vytriedených zložiek komunálneho odpadu (papier, sklo, plasty...) na celkovej produkcii komunálneho odpadu	%
Osídlenie a výstavba	Počet vypracovaných územných plánov a urbanistických štúdií	počet
	Počet zrealizovaných obecných bytov	počet
	Počet prisťahovaných osôb	počet
	Počet vystavaných, resp. zrekonštruovaných rodinných domov	počet
Ľudské zdroje	Podiel osôb zo znevýhodnených skupín s ukončeným základným vzdelaním	%
	Počet nových pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov	počet
	Podiel dlhodobo nezamestnaných umiestnených na trhu práce	%
	Miera dlhodobej nezamestnanosti na vidieku	%
	Podiel zamestnaných absolventov vzdelávacích kurzov	%
Ekonomika vidieka	Podiel poľnohospodárskej pôdy obhospodarovanej ekologickým spôsobom	%
	Podiel ekologického a alternatívneho poľnohospodárstva na celkovej produkcii	%
	Nárast počtu vlastnicky vypořiadanych pozemkov	%
	Počet novozaložených malých a stredných podnikov/1000 obyvateľov	počet
	Podiel využívanej pôdy z celkovej výmery PPF v subregióne	%
	Podiel spokojnosti klientov so službami CR	%
	Nárast počtu turistov v subregióne	%
	Počet poskytovateľov ubytovania na súkromí	počet
	Podiel certifikovaných zariadení vidieckeho turizmu	%
	Počet a inštalovaný výkon zdrojov energie na báze OZE	počet, GWh, GJ
	Počet podporených projektov využívania OZE	počet
	Vznik subregionálnej agentúry na podporu využívania OZE	dopad

Použitá literatúra:

1. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja
2. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja
3. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja
4. Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v Košickom samosprávnom kraji na roky 2005 – 2009
5. Územný plán veľkého územného celku Košický kraj
6. Návštevný poriadok NP Slovenský raj
7. Stratégia rozvoja vidieka KSK
8. PHSR obcí: Spišský Štiavnik, Vydrník, Hrabušice, Vernár, Dobšiná, Telgárt, Mlynky, Hnilčik, Smižany, Dedinky, Hrabušice, Dobšiná, Spišská Nová Ves, Hnilec, Akčný plán – Hranovnica
9. Marketingová stratégia Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na obdobie rokov 2001-2006
10. Nariadenie vlády SSR č. 23/1988 Zb. o Národnom parku Slovenský raj v znení zákona NR SR č. 287/1994 Z.z.
11. Zákon č. 287/1994 Zb. o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov
12. Zákon č. 223/2001 Zb. o odpadoch
13. Pre-feasibility štúdia mikroregiónu Smižany - Spišské Tomášovce a okolie
14. Pre-feasibility štúdia mikroregiónu Hnilčik a okolie
15. Pre-feasibility štúdia mikroregiónu Mlynky a okolie
16. Rozvojová stratégia turistického potenciálu stredného Spiša
17. Koncepcia nakladania s odpadmi v Košickom kraji
18. Les nie je len drevo
19. Atlasu rómskych komunit
20. Projekt Uhlík

Web stránky:

<http://www.statistics.sk/>

<http://www.mikroregion.slovensky-raj.sk/>

<http://www.skonline.sk/narodnypark.php?id=11>

http://www.lesysnv.sk/user/view_page.php

<http://www.dobsina.sk/mestskelesy/index.htm>

<http://www.slovenskyraj-org.slovakparadise.sk/>

<http://www.holidayinfo.sk/sk-sk/winter/resorts/?id=43527>

<http://www.slovenskyraj.eu/page/>

<http://www.slovensky-raj.sk/?noviny&eid=&>

Zaujímavosti o Slovenskom raji

(zdroj: <http://www.slovensky-raj.sk/>)

- Národný park Slovenský raj je **jediný** z 9 národných parkov (aj chránených krajinných oblastí) Slovenska, ktorého meno nie je odvodené od geografického názvu regiónu.
- **Traduje sa**, že menom RAJ nazvali prvýkrát kartuziánski mníši svoj kláštor na Skale útočiska – dnešnom Kláštorisku, keď ho po 200-ročnom pôsobení v roku 1543 opúšťali.
- **Prvá ochrana prírody v Slovenskom raji**: už v r. 1890 zriadená prísna jelenia rezervácia na ploche 11,6 km² (Stratená, Veľký a Malý Sokol a Glac)
- **Najvyššie** položeným miestom NP je Predná hoľa: 1 545 m.n.m.
- **Najnižšie** položeným miestom NP je hladina Hornádu pri Smižanskej Maši: 470 m.n.m
- **Najvzácnejšie javy**: zvrat pásiem v roklinách – vertikálna klimatická a biotická inverzia a rozsiahle reliktné vápencové smrekové boriny viazané na strmé svahy a bralá
- **Najväčšou rezerváciou** je NPR Kysel' s výmerou 947,97 ha s roklinou Sokolia dolina
- **Najstaršie rezervácie** sú NPR Vernárska tiesňava (82,94 ha) a PR Mokrú (60,2 ha) vyhlásená už v r. 1966 ako ŠPR
- **Najvyššia koncentrácia roklín** v Karpatskom oblúku: 4,4 rokl/10 km²
- **Najrozsiahlejšia zachovalá krasová planina**: Glac, v okrajových svahoch ktorej sú vodou vyerodované najatraktívnejšie tiesňavy Slovenského raja
- **Najdlhšou a najmohutnejšou roklinou** je roklina Veľký Sokol: dĺžka 4,5 km a hĺbka 300m, celá NPR Sokol má dovedna viac než 50 jaskýň
- **Najkratšou** a jedinou sprístupnenou roklinou obrátenou na juh je Zejmarská roklina: 0,8 km
- **Najromantickejšou** a zároveň **najnavštevovanejšou** je roklina Suchá Belá (v lete viac ako 1000 návštev za deň)
- **Najdlhší kaňon** je Prielom Hornádu: 11,7 km od Hrdla Hornádu na Podlesku pri Hrabušiciach po most pri Smižanskej Maši, má aj **najvyššiu** druhovú diverzitu (460 druhov vyšších rastlín)
- **Najvyšší vodopád** je Závojový vodopád v Sokolej doline: 70 m
- **Najvyššia koncentrácia jaskýň na Slovensku**: 1,8 jaskýň/km² ; v SRNAPe r. 2001 evidovaný celkový počet viac ako 350 jaskýň, 4 priepasti a 131 závrto (v SR 4 234 jaskýň a priepasti)
- **Najväčší jaskynný priestor na Slovensku** je Rozprávkový dóm v SPD – NPP Stratenská jaskyňa (objav. 1.12.1972): plocha 9 040 m², objem 79 017 m³, priestory o šírke do 20 m a výšky do 26 m
- **Najväčšia ľadová jaskyňa na Slovensku** a z najvýznamnejších jaskýň Karpát najnižšie položená ľadová jaskyňa je Dobšinská ľadová jaskyňa: plocha ľadu je 9 722 m², objem 110 132 m³, hrúbka 26,5 m v podzemnej dutine objemu 140 000 m³; začiatok tvorby ľadu od risskej doby ľadovej, jeho prirodzená obnova trvá 5-10 tis. rokov; prvá písomná zmienka 1864, objavená r. 1870, sprístupnená r. 1871, prvá elektrický osvetlená jaskyňa na svete r. 1881, 1. koncert na podzemnom ľadovci na svete vo Veľkej sieni za návštevy Karola Ľudovíta Habsburského v r. 1890
- **Najstaršia jaskyňa** NP je Skalné okno a Pieskovcová jaskyňa pod Čiernym vrchom v NPR Piecky uchovávajúce 60 mil. rokov starý paleogénny monolit s objemom 350m³
- **Jedinečná lokalita Svetového prírodného dedičstva v NP Slovenska**: Dobšinská ľadová jaskyňa, NPP Stratenská jaskyňa a PP Psie diery s celkovou dĺžkou 21, 737 m a hĺbkou 194 m v jaskynnom komplexe Duča (Cairns 2000), Stalagmitovo jazero o ploche 320 m²
- **Najvyššiu biodiverzitu Európy** majú Kopanecké lúky: 75 druhov vyšších cievnatých rastlín/m²
- NP SR je **5. floristicky najbohatšia** oblasť Slovenska: 930 druhov vyšších rastlín
- Entomologicky **najdôkladnejšie preskúmané územie Slovenska**: 2 177 druhov motýľov, z toho 27 endemitov nachádzajúcich sa len v SRNAPe a 2 celosvetové novoobjavené
- **Najvyššia koncentrácia motýľov na Slovensku**: 6,06 druhov/km² zásluhou výskumných prác prof. Andreja Reipricha (31.7.1912 – 23.2.2002); (v SR: 3 524 druhov, koncentrácia 0,06 druhov/ km²)

- **Najmenší cicavec:** piskor malý (*Sorex minutus*, 6 cm, 2 – 7 g), **najväčší cicavec:** medveď hnedý (*Ursus arctos*, 260 kg, 8 – 14 ex.), **najmenší vták:** králik zlatohlavý (*Regulus regulus*, 9 cm, 7 g), **najväčší vták:** orol skalný (*Aquila chrysaetos*, 4 hniezdiace páry), **najkrajšie dravce:** mačka divá (*Felis silvestris*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*), populácia vydry (*Lutera lutera* 6 – 10 ex.), populácia vlka dravého (*Canis lupus*, 2 svorky, 12 – 18 ex.), **najkontroverznejší živočích:** kamzík vrchovský alpský (*Rupicapra rupicapra*) z umelo vysadených 6 ex. v r. 1963 dnes žije v SRNAPe cca 80 jedincov nepôvodného alpského druhu ničiacich pôvodné rastlinné biotopy; **najväčšia kolónia netopiera fúzatého a Brandtovho v Európe** (*Myotis mystacinus/brandti*) zimujúcich v SPD – NPP Dobšinská ľadová jaskyňa; vrátane nich celkove 12 druhov Chiroptera: večernica severská (*Eptesicus nilsonii*), netopier pobrežný (*Myotis dasycneme*), netopier ostrouchý (*M. blythi*), ucháč svetlý (*Plecotus auritus*), netopier obyčajný (*M. myotis*), netopier riasatý (*M. nattereri*)
- Pieskovcový lom Ďurkovec pri Spišských Tomášovciach je paleontologická lokalita s nálezmi fosílií **spred 45 mil. rokov** z rokov treťohorného mora TETHYS hlbokého do 200 m
- **Najstaršie osídlenie v NP:** Smižanské Hradisko (neolit – mladšia doba kamenná, cca 5000 r. pr. Kr.); **najstarší nález nástrojov neandrtálskeho človeka** (paleolit, medziľadová doba riss/würm), zaliatych v travertínoch spodnej terasy Hincavy pri PP Hranovnické pleso – cca 70 000 rokov staré
- **Najbohatšia zbierka** stredovekých kachlíc v Európe: sa postupne našla pri prácach na archeologickom prieskume vedenom od r. 1983 doc. M. Slivkom za podpory MVO Strom života na Kláštorisku v srdci SR NAPu, kde bol po tatárskej pohrome r. 1241 na mieste nazvanom Skala útočiska (*Lapis refugii*) obohanom 1,5 km dlhým obranným valom založený 19.12.1298 kláštor kartuziánov, najtvrdšej rehole (jediná rehoľa, ktorá nebola nikdy reformovaná) a trval od r. 1307 do r. 1543 kedy sa kartuziáni presťahovali do Červeného kláštora (teraz PIENAP)
- **Dodnes zachované miestne názvy** dokumentujúce prechod z pohanského ku kresťanskému ritu: Sovia skala (552 m.n.m.), Matka Božia (905,8 m.n.m.), Medvedia hlava (903 m.n.m.)
- **Najväčší nález kostí pravekého jaskynného medveďa** *Ursus spelaeus*: v 487 m dlhej, verejnosti neprístupnej NPP Medvedej jaskyni (objavená r. 1952) a v SPD – PP Psie diery (najbohatšie nálezisko v SR) – kosti sú 15 490 – 17 530 rokov staré
- **Najväčšia vodná plocha** je umelá VN Palcmanová Maša (85 ha), z ktorej je prevod vody Hnilca do povodia rieky Slanej k PVE; v území sú zachovalé 3 tajchy: Klauzy, Blajzloch a Hansjakubova
- **Najdlhší cestný tunel** (NP Slovenska) je Stratenský tunel v NPR Stratená (327 m dlhý)
- **Najväčšia dedina** v Slovenskej republike: Smižany (7 147 obyvateľov)
- **Najčlenitejšia dedina:** Mlynky, ktoré vznikli zlúčením 6 baníckych osád patriacich v minulosti Sp. N. Vsi – Biele Vody, Havrania Dolina, Mlynky, Palcmanová Maša, Rakytovec a Sykavka
- **Najväčšia populácia Rómov** v NP Slovenska: cca 7000 Rómov v ochrannom pásme SRNAPu
- **Najvyššia hustota turistických značených chodníkov** v NP Slovenska: hustota 1,1 TZCH/km², viac než 300 km TZCH, 100 km z nich vedených exponovaným horským a roklinovým terénom (stupeň horolezeckej obtiažnosti 2-3), mnohé staršie ako 40 rokov
- **Najnavštevovanejšie miesta:** SPD – NPP Dobšinská ľadová jaskyňa (cca 85 000 návšt./v roku 2000) a Tomášovský výhľad/NPR Prielom Hornádu
- **Najničivejší lesný požiar** v prírodnej rezervácii: od 17.7.1976 zhorelo za 5 dní 29,22 ha prírodného lesa v NPR Kysel
- **Najväčší lesný požiar** na území NP Slovenska sa odohral na jeseň roku 2000 v NPR Tri kopce na lokalite kóta Krompl'a: na ploche 80 ha